

Kinnitatud

Ruhnu Vallavolikogu

16.11.2022 a määrusega nr. 09

RUHNU VALLA ARENGUKAVA

2020 -2030

SISUKORD

1.	SISSEJUHATUS	4
3.	RUHNU VISIOON 2030	5
4.	VALLA JUHTIMISE PÕHIMÕTTED	5
5.	STRATEEGILISED EESMÄRGID JA TEGEVUSED 2020-2030.....	6
6.	SEOSD MAAKONDLIKU ARENGUSTRATEEGIA, SAARE LEADER STRATEEGIA JA RUHNU VALLA ÜLDPLANEERINGUGA	13
6.1	Seosed Saare maakonna arengustrateegiaga	13
6.2	Seosed MTÜ Saarte Koostöökogu arengustrateegiaga	13
6.3	Seos Ruhnu valla üldplaneeringuga	15
7.	ARENGUKAVA ELLUVIIMINE, JÄLGIMINE, MUUDATUSTE TEGEMINE	15
8.	RISKIJUHTIMINE	15
	külastajatega, sh välisriikidest.	15
9.	RUHNU SAARE OLUKORD JA KIRJELDUS	17
	Ruhnu valla tulevikusuundade määramiseks on oluline mõista, milline on valla tänane olukord ja valla elu kujundavad tendentsid. Sellest lähtuvalt on võimalik määratleda tulevikusuunad ja mõistlikud viisid eesmärkide saavutamiseks.	17
9.1	Asukoht ja looduslikud olud	17
9.2	Ajalugu	18
9.3	Ruhnu identiteet, pärandkultuur ja traditsioonid	19
9.4	Ruhnu kirikuelu	20
9.5	Rahvastik	20
9.6	Tööhõive	22
9.7	Valitsemine ja haldusvõime	23
9.8	Üldine infrastruktuur ja transport	24
9.9	Kinnisvara ja elamispinnad	25
9.10	Jäätmemajandus ja keskkonnahoid	25
9.11	Transport	25
9.12	Majanduslikud olud, ettevõtlus ja töökohad	27
9.13	Metsa majandamine	29
9.14	Puhkemajandus ja turism	30
9.15	Haridus, kultuur ja kodanikualgatus	31
9.16	Avalik kord ja turvalisus	33
9.17	Sotsiaalne kaitse, tervishoid ja avalikud teenused	34

10. Arengukava täitmine 2017-2019.....	35
11. SWOT analüüs	35
11.1 Tugevused.....	35
11.2 Nõrkused.....	37
11.3 Võimalused.....	37
11.4 Ohud	38
12. Tegevuskava	39

1. SISSEJUHATUS

Ruhnu vald on pärast lõppenud haldusreformi üks väiksematest Eesti Vabariigi 79-st kohalikust omavalitsusest, hõlmates Ruhnu saart ja piirnevaid laide Liivi lahe keskosas.

Arengukava koostamise vajaduse tingisid muutused piirkondlikus arengus ning uute koostöösuundade määratlemine ja selleks ressurside planeerimine, kaasamine ning paigutamine.

Ruhnu valla arengukava aastateks 2020–2030 eesmärgiks on luua eelmise arengukavaga 2018–2022 võrreldes uuendatud terviklik vaade ja seadusandlik dokument Ruhnu valla tuleviku planeerimiseks. Arengukava sätestab nii pika- kui lühiajalised arengu eesmärgid ning määratleb tegevusi nende eesmärkide elluviimiseks, arvestades Ruhnu valla majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ning looduskeskkonna arengusuundi ja eeliseid. Arengukava käsitleb Ruhnu valda kui terviklikku kohalikku omavalitsust, kogukonda ja territooriumi ja annab teavet valla eesmärkidest ning vallavalitsuse ja valla allasutuste poolt ettevõetavatest tegevustest arengukava perioodi vältel. Oluline osa arengukavas on erinevate sektorite koostoime tagamine. Ühe osana hindab käesolev arengukava valla hetkeolukorda ja määrab tegevused, millega lühi- ja pikaajaliste eesmärkideni jõuda. Arengukavaga on määratud üldised arengusuunad erinevatele valdkondadele, mida kava täitmise käigus on võimalik vastavalt ühiskonnas, majandus- ja looduskeskkonnas toimuvatele muutustele kohandada ja täiendada.

Arengukava kujutab endast ühiskondlikku kokkulepet valla juhtimise ühtlustamiseks ning olemasolevate vahendite tõhusaks kasutamiseks. Ruhnu valla arengukava on vallavolikogu, -valitsuse tegevuse kohustuslikuks aluseks, millest lähtuvalt koostatakse eelarvestrateegiad, valdkondlikud ja valla asutuste arengu- ja tegevuskavad ning iga-aastased vallaeelarved. Arengukava lähtub Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse nõuetest ning Ruhnu valla põhimäärusest.

2. RUHNU VISIOON 2030

RUHNU on kaasaegse elukeskkonnaga saar, kus elab rõõmus, hooliv ja ettevõtlik kogukond, hoides ja edasi kandes ainulaadset kultuuripärandit. Kool pakub kvaliteetset haridust lastele ja vanematele on loodud võimalused töötamiseks nii kohapeal kui kaugemal. Vajalikud avalikud teenused on elanikele lihtsalt kättesaadavad. Valla juhtimine on kaasav, asjaajamine lihtne, omaalgatus on soositud ja toetatud. Transpordiühendus mandri ja Saaremaaga on kvaliteetne ja kohalike elanike vajadusi rahuldav. Kultuurielu on aktiivne ja sündmusi leiab aset aastaringselt. Loodushoidu ja turvalise elukeskkonna hoidmist peetakse esmatähtsateks.

3. VALLA JUHTIMISE PÕHIMÕTTED

Läbipaistvus ja kogukonna osalus – kaalukate otsuste langetamisel kaasatakse aruteludesse kõiki osapooli. Info vallavalitsuses käsitletavate probleemide ja mõjukate otsuste kohta on lihtsalt kättesaadav. Arutelud on avatud kogu vallahvale ja kõikidele saare arengusse panustamisest huvitatutele.

Asjaajamise lihtsus ja kiirus – väikeses vallas on võimalik otsustajatega suhelda otse ja kiirelt ning viia asjaajamisele ja eesmärgi saavutamisele vajaliku dokumentatsiooni koostamisele kuluv aeg miinimumini.

Alalhoidlikkus ja uuendusmeelsus – Ruhnu unikaalne pärand, looduskeskkond ja inimesed on väärtustatud, kuid tagatud on ka tänapäevaste tehnoloogiliste lahenduste toimimine ja areng. Hoitakse ja arendatakse juba saavutatut ning ollakse avatud uuendusmeelsetele ideedele.

Vastutustundlikkus – valla juhid tajuvad oma vastutust kogukonna püsimise, looduskeskkonna ning kultuuriväärtuste ja traditsioonide säilimise ees.

4. STRATEEGILISED EESMÄRGID JA TEGEVUSED 2020-2030

Eesmärk 1: Ruhnus on ühiste eesmärkide nimel tegutsev tugev ja ühtehoidev kogukond, toetatakse omaalgatust ja valla juhtimine on kogukonda kaasav.

Indikaatorid eesmärkide elluviimiseks:

- Valla elanike arv, sealhulgas aastaringselt Ruhnus elavate inimeste arv
- Elanike üldine rahulolu
- Maaomanike seotus saarega

Tegevused eesmärgi saavutamiseks:

1. Valla elamufondi laiendamine ja kaasajastamine.
2. Valla üldplaneeringu uuendamine. Suhtlemine saare maaomanikega, et siduda neid Ruhnuga.
3. Vallaametnike ja volikogu liikmete pädevuse suurendamine (koolituspäevad, KOV külastused jm).
4. Kogukonna kaasamine: kord kvartalis ilmuv valla teataja; valla koduleht; kaasav suhtlusplatvorm; infotunnid; vabas vormis arutelud kodanikke huvitavatel teemadel. Saare arenguvõimalusi käsitlevate mõttetalgute regulaarne korraldamine.
5. Ühistegevuse toetamine erinevates vormides (spordi-, muusika- ja muud ettevõtmised; mängud; talgud; õpitoad).
6. Omaalgatuse toetamine: asjaajamisjuhised; info toetuste taotlemise, projektide kirjutamise jm kohta.
7. Saare elanikud osalevad aktiivselt elukestvas õppes.
8. Koostöö ja suhtluse tihendamine ruhnurootslaste kogukonnaga.

Möödikud

- ✓ Vallal on uutele elanikele pakkuda heade olmetingimustega elamispinnad.
- ✓ Ruhnus elab aastaringselt vähemalt 80 inimest, kasvanud on tööealiste elanike ja noorte perede arv.
- ✓ Ruhnu saar on iseseisev omavalitsus.
- ✓ Vallaametnikud ja volikogu liikmed on pädevad ja vastutustundlikud. Asjaajamine on kiire ja sõbralik.
- ✓ Valla valitsemine on avatud ja vastab kogukonna ootustele.

- ✓ Valla elanikele osutatakse teenuseid paindlikult ja kättesaadavalt.
- ✓ Ruhnus on saarelist eripära arvestav kestlik ja kaasaegne elukeskkond.
- ✓ Kogukond on üksteist toetav, kõik kogukonna liikmed tunnevad ennast vajaliku ja hinnatuna.
- ✓ Kogukonnaliikmete algatusel toimuvate sündmuste hulk on kasvanud, sündmusi toimub aastaringsest.
- ✓ On tekkinud Ruhnust pärit inimeste (mandriruhnlased, rootsi ruhnlased jne) kogukonnatunnetus, võetakse aktiivselt osa Ruhnu elu arendamisest.

Eesmärk 2: Tasakaalustatud ja arukas kogukonna vajadusi arvestav ja keskkonnasäästlik majandamine, mis säilitab Ruhnu puhast looduskeskkonda ja ökoloogilist tasakaalu.

Indikaatorid eesmärkide elluviimiseks:

- Kohaliku ressursi kasutamine
- Loodusväärtuste kaitse
- Nutikate ja roheliste lahenduste kasutus
- Saare elanike ja külaliste keskkonnavaline teadlikkus ja tegevus

Tegevused eesmärgi saavutamiseks:

1. Keskkonnateadlikkuse tõstmine saare elanikkonna ja eriti saare külaliste hulgas.
2. Kaitsekorralduskavas ettenähtud tegevuste elluviimine (infotahvlid, viidad, matkarajad)
3. Kaasajastatud jäätmekava ja –käitlus. Lihtsate võimaluste loomine prügi sorteerimiseks ja ära andmiseks. Koostöö sadama omanikuga paremaks jäätmete sorteerimiseks.
4. Koostöö toidlustus- ja turismiteenuste pakkujatega saarele jäetava prügi hulga vähendamiseks (ühekordsete nõude asendamine korduvkasutatavate nõudega; bioloogilise jäätme eraldi sorteerimine; kompostrite kasutuselevõtt, kilepakendite vähendamine).
5. Taastuvenergiaga baseeruvate lahenduste toetamine (elektritoitel liiklusvahendid, kasvuhooned jm.).
6. Hoonestusala piiride säilitamine ajaloolises külas.
7. Puitmaterjali kohapealne väärimine ja kasutamine ehituses.
8. Ruhnu mineraalvee kasutamine turismiattraksioonina.

Möödikud

- ✓ Loodusväärtused on paremini kaitstud ja eksponeeritud.
- ✓ Märjastatud on erinevate distantsidega saare matkarajad ja paigaldatud infotahvlid.
- ✓ Loodud on erinevad võimalused aktiivseks puhkamiseks.
- ✓ Saare suurüritustel ei kasutata ühekordseid toidunõusid.
- ✓ Biojätmeid kogutakse eraldi.
- ✓ Ruhnu küla on kompaktne ja heakorrastatud.
- ✓ Loodud on võimalused puidu ja muude loodusressursside kohapealseks väärindamiseks.

Eesmärk 3: Ruhnus on hea keskkond laste kasvatamiseks, kättesaadav on kvaliteetne alg- ja põhiharidus. Soodustatud on erinevates huvitegevustes osalemine, tagatud on vajalike tugiteenuste kättesaadavus.

Indikaatorid eesmärkide elluviimiseks:

- Laste ja noorte osakaal elanikkonnast
- Ruhnu kooli õpetajate kompetentsus
- Õpilaste, õpetajate ja lapsevanemate rahulolu
- Elamise- ja töötamise võimalused Ruhnu saarel
- Tugiteenuste kättesaadavus

Tegevused eesmärgi saavutamiseks:

1. Eelkooliealiste laste päevahoiu loomine.
2. Õpetajate regulaarne osalemine täiendkoolitustel.
3. Võimaluse leidmine kvalifitseeritud õpetajate saarele toomiseks.
4. Luuakse võimalused tegelemiseks hariduslike erivajadustega õpilastega.
5. Arendatud on võimalused mitmekülgseks huvihariduseks.
6. Vald toetab tugiteenuseid vajavate laste vanemaid.
7. Vajalikud tugiteenused on tehtud kättesaadavaks (eripedagoog, sotsiaalpedagoog, parandusõpetaja).

Mõõdikud

- ✓ Igale lapsele on tagatud heatasemeline alus- ja põhiharidus.
- ✓ Õpetajate on kompetentsed ja kursis haridusvaldkonna- ja erialaste arengutega.
- ✓ Leitud on võimalused kvalifitseeritud (osalise koormusega) õpetajate toomiseks saarele.
- ✓ Saare elanikud osalevad aktiivselt elukestvas õppes.
- ✓ On loodud võimalused tegelda HEV õpilastega.
- ✓ Arendatud on võimalused huvihariduseks.

Eesmärk 4: Ruhnus on soodsad tingimused ettevõtluse ja turismi arenguks.

Indikaatorid eesmärkide elluviimiseks:

- Tööealiste kodanike osakaal elanikkonnast
- Tööhõive
- Majanduslikult aktiivsed ettevõtted
- Valla maksutulu
- Ööbimiste arv
- Pakutavate teenuste kvaliteet ja külastajate rahulolu

Tegevused eesmärgi saavutamiseks:

1. Kohaliku tootmise ja oma toodete turundamise soodustamine.
2. Koostöös riigiga vaadata üle tingimused, mis reguleerivad toiduainete töötlemist eritingimustega piirkondades.
3. Innovaatiliste ja keskkonnasõbralike tehnoloogiate kasutamise soodustamine.
4. Ühistulise tegevuse soodustamine.
5. Koostöö soodustamine kultuuriorganisatsioonide, traditsioonidel põhinevate käsitööliste ja turismiettevõtjate ning valla vahel.
6. Kaugtööks sobiva keskkonna loomine.
7. Turismi arengukava koostamine, Ruhnu mainekujundus, kuvand meedias.
8. Ruhnu kultuurielu ja külastusvõimalusi puudutava teabe parandamine meediakanalites, turismiobjekte puudutava info kättesaadavaks tegemine.

9. Huvialaturismi ja pereturismi laiendamise soodustamine, Ruhnu kui loodusturismi ja aktiivse puhkuse sihtkoha turundamine, sealhulgas ühisturundus teiste väikesaarte ja rannarootsi aladega koos.

Mõõdikud:

- ✓ Ruhnus toimib jätkusuutlik ettevõtlus.
- ✓ Vald toetab ettevõtlussektorit erinevates koostöövormides.
- ✓ Ruhnu turismimajandus põhineb koostööl ja on korraldatud vastavalt turismikorralduskavale.
- ✓ Kohaliku toidu parem ärakasutamine; „Ruhnu maitset“ - Rootsi traditsioonidega köök kasutusse.
- ✓ Kauplustes on kohalik köögivili, kala-, liha- ja piimatooted. Loodud on võimalused kohaliku toidutooraine töötlemiseks ja pakendamiseks. Tagatud on võimalus toiduaineid väärindada ja müüa.
- ✓ Rajatud on kasvuhooned hooajalise tooraine kasvatamiseks.
- ✓ Rajatud on kaasaegne puidu töötlemise võimalus.
- ✓ Loodud on tingimused mikroettevõtetele – tööruumid ja taristu.
- ✓ Loodud on tingimused kaugtöö tegemiseks.

Eesmärk 5: Elav ja mitmekülgne kultuurielu ning hoitud ja väärtustatud traditsioonid.

Indikaatorid eesmärkide elluviimiseks:

- Kultuurisündmuste arv
- Osalejate arv
- Kajastus meedias

Tegevused eesmärgi saavutamiseks:

1. **Ruhnu pärandkoosluste** taastamise ja hooldamise soodustamine.
2. Vaimse kultuuripärandi ja elava pärandi säilimise soodustamine, selle olulisuse teadvustamine kogukonnale.
3. Koostöös omanikega hävimisohus kultuuripärandi säilitamine.
4. Rannarootsi kultuurialane koostöö teiste omavalitsustega, ruhnurootsi kultuuri hoidmine ja tutvustamine.

5. Kultuuritegevuse toetamine Ruhnu saarel: spordi-, muusika-, teatri- kunsti- ja rahvakultuurialaste sündmuste korraldamise toetamine. Kohaliku kogukonna jaoks turismihooajavälisel ajal kultuuriürituste korraldamise toetamine.
6. Tervislike eluviiside, rahvaspordi, noortespordi toetamine ja propageerimine. Aktiivse puhkuse propageerimine.
7. Sportimisvõimaluste arendamine (sisehalli ehitamine, spordiväljaku rajamine).

Mõõdikud:

- ✓ Kohalik pärandkultuur on säilinud ja arenev.
- ✓ Spordi-, huvi- ja kultuuritegevus on väärtustatud ning selleks on loodud kohapealsed head tingimused.
- ✓ Loodud on võimalused aastaringseks sporditegevuseks siseruumides.
- ✓ Rajatud on spordiplatsid.
- ✓ Valla kultuuri- ja haridusasutuste ning mittetulundusühenduste vahel toimub tihe koostöö. Vald toetab kultuurikandjaid.
- ✓ Vallas toimuvad nii ühekordsed kui ka pikaajalised, kohapealsed ja valla piire ületavad kultuuri, spordi- ja vaba aja veetmise sündmused.
- ✓ Korsi talumuuseum ja muuseumi külastuskeskus pakub aastaringset tööd mitmele inimesele. Luuakse igal aastal vahetuvaid temaatilisi ekspositsioone.
- ✓ Korraldatakse iga-aastaseid õpitubasid, seminare, kontserte ja näitusi.
- ✓ Rahvamaja pakub kogukonnale vajalikke teenused, sealhulgas noortetuba ja käsitöötuba.
- ✓ Külas on toimiv raamatukogu.

Eesmärk 6: Toimib aastaringne tõrgeteta ja paindlik transport, mis arvestab Ruhnu elanike vajadustega.

Indikaatorid eesmärkide elluviimiseks:

- Valla elanike ja valda sisse kirjutatud inimeste rahulolu transpordiühendustega
- Graafikujärgselt toimunud ja ära jäänud reise arv
- Lisa- ja avariitranspordi võimalused

Tegevused eesmärgi saavutamiseks:

1. Seista riigiga laeva ja lennuki operaatorite leidmiseks korraldatud hangetel ruhnlaste huvide eest (reiside edasilükkamine, erinevatel põhjustel ära jäänud reiside korraldamine, inimeste teavitamine, varustranspordi võimalus).
2. Merekultuuri võimaluste tutvustamine, täiendavate teenuste väljaarendamise soodustamine.
3. Koostöös Tallinna ja Kuressaare lennujaamaga Ruhnu lennuväljale uue rajakatte ehitamine ja territooriumi taraga ümbritsemine.

Möödikud:

- ✓ Transpordiühenduste usaldusväärsus
- ✓ Valla püsielanike arvu suurenemine tänu paranenud transpordiühendusele
- ✓ Mikroettevõtete arvu suurenemine tänu paranenud transpordiühendusele
- ✓ Turistide arvu suurenemine tänu paranenud transpordiühendusele
- ✓ Lennurada on korrastatud

5. SEOSD MAAKONDLIKU ARENGUSTRATEEGIA, SAARE LEADER STRATEEGIA JA RUHNU VALLA ÜLDPLANEERINGUGA

6.1 Seosed Saare maakonna arengustrateegiaga

Saare maakonna arengustrateegias aastateks 2019-2030 on eesmärgid välja toodud ja kirjeldatud kolmes valdkonnas: majanduskeskkond (ettevõtlust ja elukeskkonda arendavad meetmed), energeetika ja ühendused. Arengustrateegia tegevuskavad koostatakse nelja-aastasteks perioodideks, esimene neist 2019-2023.

Tabel 1: Ruhnu valla arengukava seosed Saare maakonna arengustrateegia eesmärkidega

SAARE MAAKONNA 2019-2030 ARENGUSTRATEEGIA EESMÄRGID	RUHNU VALLA ARENGUKAVA EESMÄRGID
1. Saare maakonnas on parim elukeskkond Eestis koos majandusarengut toetava ettevõtluskeskkonnaga.	2. Tasakaalustatud ja arukas kogukonna vajadusi arvestav ja keskkonnasäästlik majandamine, mis arvestab Ruhnu puhast looduskeskkonda ja ökoloogilist tasakaalu. 4. Ruhnus on soodsad tingimused ettevõtluse ja turismi arenguks.
2. Saare maakonnas kasutatakse taastuvenergiat olulises mahus, tagatud on energia varustuskindlus.	
3. Saare maakond on ühendatud Eesti-siselt ja rahvusvaheliselt vajadustele vastavate ja kvaliteetsete ühendustega.	6. Toimib aastaringne tõrgeteta ja paindlik transport, mis arvestab Ruhnu elanike vajadustega.

Teemaplaneeringu asustust ja maakasutust suunavate keskkonnatingimuste alusel on Ruhnu saar potentsiaalse riikliku tähtsusega maastik.

Väärtuse püsimiseks vajalikud tegevused on püasustuse säilimine ja kasv, arvestades samas küla ajaloolist struktuuri ning külastatavuse reguleerimine.

6.2 Seosed MTÜ Saarte Koostöökogu arengustrateegiaga

Tabel 2: Ruhnu valla arengukava seosed SKK strateegia eesmärkidega

MTÜ SAARTE KOOSTÖÖKOGU STRATEEGIA 2015-2020 EESMÄRGID	RUHNU VALLA ARENGUKAVA EESMÄRGID
1. Ettevõtete konkurentsivõime ja kogukonna elujõulisus on suurenenud läbi	1. Ruhnus on ühiste eesmärkide nimel tegutsev tugev ja ühtehoidev kogukond, toetatakse

spetsialiseerumise, nutikate lahenduste rakendamise ning ühistegevuse.	omalgatust ja valla juhtimine on kogukonda kaasav.
2. Maapiirkondade elukvaliteet on tõusnud läbi elujõuliste kogukondade.	1. Ruhnus on ühiste eesmärkide nimel tegutsev tugev ja ühtehoidev kogukond, toetatakse omalgatust ja valla juhtimine on kogukonda kaasav.
3. Piirkonnas toimivad koostöövõrgustikud ja üldtuntud on piirkondlik tootemärk. Piirkonda on toodud uusi teadmisi ja kogemusi läbi rahvusvahelise koostöö.	

MTÜ Saarte Koostöökogu strateegias on eesmärkide saavutamiseks mõeldud kolm meetet:

1. Ettevõtete konkurentsivõime suurendamise ja ühistegevuse meetme valdkonna raames toetatakse kohaliku väiketootmise arendamist, fookuses on kohaliku tooraine väärindamisel ja piirkonna eripäral baseeruv ettevõtlus.
2. Elujõuliste kogukondade arendamine ja elukeskkonna parendamine.
3. Piirkonna arengut ja ettevõtlust edendav ühistegevus ja koostöö.

Meetme eesmärgiks on olemasolevate koostöö edasiarendamine läbi võrgustike, ühisturunduse ja koostööprojektide ning uute võrgustike ja koostööprojektide loomine ja arendamine.

MTÜ Saarte Koostöökogu perioodi 2020-2025 arengustrateegiaga tahetakse saavutada järgmisi tulemusi:

- suurendada ettevõtete konkurentsivõimet läbi spetsialiseerumise ja nutikate lahenduste rakendamise, sealhulgas suurendada kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste osakaalu ettevõtjate müügitulus;
- suurendada ettevõtjate vahelist ühistegevust laiematele turgudele suunatud turundustegevuste planeerimisel ja elluviimisel;
- luua elujõuline kogukonnahoonete võrgustik, kus pakutakse kogukonnale vajalikke teenuseid ja tegevusi;
- kaasata enam noori otsustamisprotsessidesse ning luua nendele vajalike oskuste ja teadmiste omandamise ning vaba aja veetmise võimalused;
- korrastada avalikud objektid ning tagada turvalisuse kindlustamiseks kohapealne võimekus;
- luua piirkonda toimivad koostöövõrgustikud ja muuta tuntuks piirkondlik tootemärk.

6.3 Seos Ruhnu valla üldplaneeringuga

Ruhnu valla üldplaneering.

Ruhnu valla üldplaneeringu lahendus on konservatiivne ning keskendub olemasolevate väärtuste (looduslikud, sotsiaal-kultuurilised, majanduslik potentsiaal) säilitamisele, kaitsele ning arendamisele. Saare keskkonnale olulisemad tänased ja võimalikud tuleviku negatiivsed keskkonnamõjud on ülemäärane ja halvasti korraldatud turism, maade vähenenud kasutamine põllumajanduses (põllumajandusliku, sh poolloodusliku maa võsastumine ning kaasnev kahju liigilisele mitmekesisusele ja maastiku esteetilisele väärtusele), jäätme- ja veemajanduse probleemid (tulenevalt paljuski turismi arendamisest), jääkreostus (kütusehoidla, endised sõjaväeobjektid) ning diiselelektril baseeruv energeetika. Probleemide absoluutsed suurused on madalad, kuna üldist survet Ruhnu looduskeskkonnale tuleb pidada tagasihoidlikuks. Ruhnu valla üldplaneering on arengukava koostamise ajal uuendamisel.

6. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE, JÄLGIMINE, MUUDATUSTE TEGEMINE

Arengukava lahutamatuks osaks on valla eelarvestrateegia. Vastavalt EV Kohaliku Omavalitsuse Korralduse seadusele on omavalitsusel kohustus iga aasta 1. oktoobriks teostada arengukava ülevaatamine ja/või täienduste tegemine.

7. RISIKIJUHTIMINE

Tabel 3: Peamised riskivaldkonnad ja nende maandamise tegevused

PEAMISED RISKIVALDKONNAD	RISKIDE MAANDAMISE TEGEVUSED
Demograafiliste muutustega seotud riskid, sh elanike arvu langus, valla tulubaasi vähenemine.	1. Eelduste loomine uute elanike saarele kolimiseks, sh lastega pered. Selleks vajalikud eluruumid, tööturg ja kaugtöö võimalused, lastehoid ja kool, avalikud teenused ja transpordiühendused. 2. Tihe kontakt saare maaomanike ja saare külastajatega, sh välisriikidest.
Majanduskeskkonnaga seotud riskid, sh tööpuuduse kasv, oskustööjõu puudus, üldise majanduskeskkonna halvenemine, turistide arvu vähenemine, transpordiühenduste halvenemine.	1. Vallas tegutsevate ettevõtjate, sh turismiettevõtjate omavahelise koostöö soodustamine, pakutavate teenuste ühisturundus, sh välisturgudel. 2. Elukestvas õppes ja täiendkoolitustel osalemise soodustamine.

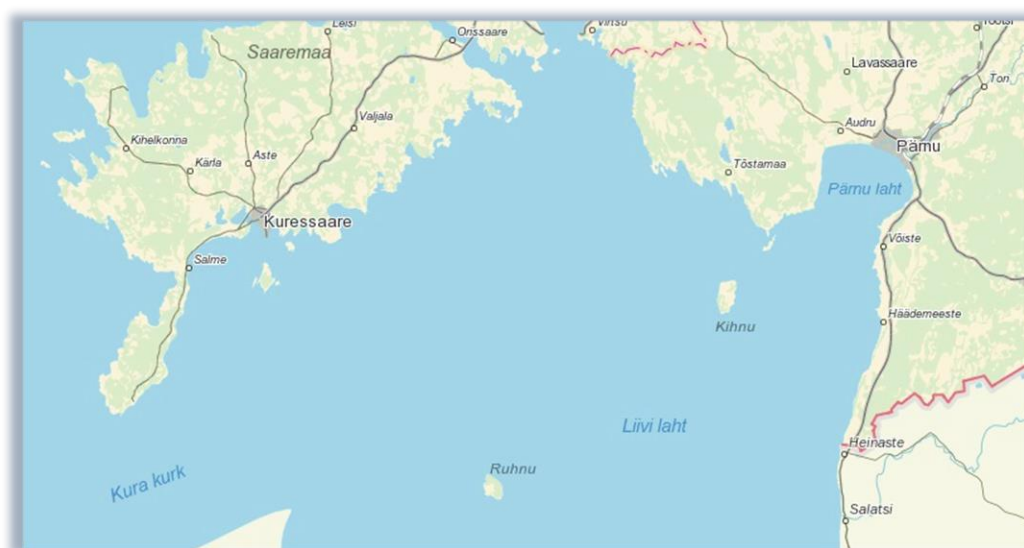
Hariduse- ja kultuurivaldkonnaga seotud riskid, sh õpilaste arvu langemine alla kriitilise piiri, kultuuripärandi hävinemine.	1. Regulaarsete arutelude läbiviimine kooli, lapsevanemate ja kogukonna vahel, ootuste kaardistamine, kooli tegevuste selgitamine laiemale avalikkusele. 2. Kuna valla oma õpilaste arv ei taga pikas perspektiivis kvaliteetse hariduse pakkumise võimekust, tuleb soodustada noorte perede võimalusi saarele elama asumiseks. 3. Kultuuripärandi seire, halvas või hävinemisohus oleva kultuuripärandi osas omanike ja vajalike ametite teavitamine.
Avalike teenuste kättesaadavusega seotud riskid, sh pääste- ja esmaabi võimekuse tagamisega seotud riskid, perearsti kättesaadavus, eakate osakaalu kasvuga tulenevalt avalike teenuste osutamise riskid, turvalisusega ja ohutusega seotud riskid.	1. Päästevõimekuse, sh merepäästevõimekuse tagamine, osalemine päästealastel õppustel. 2. Koostöös teiste omavalitsustega optimaalsete lahenduste väljatöötamine sotsiaalhooldekande- ja tervishoiuteenuste pakkumiseks vajalikus mahus ja kvaliteedis.
Kogukonnaga ja usaldusega seotud riskid, sh koostöö puudulikkus valla ja kodanike vahel.	1. Vallajuhtimine on läbipaistev, otsustusprotsesside kohta jagatakse informatsiooni. 2. Korraldatakse regulaarselt valla arengukava uuendamise ja tegevuskavade üle vaatamiseks kaasamise kohtumisi, kõik ülevaated avalikustatakse valla kodulehel.
Looduskeskkonnaga seotud riskid, sh reostusohu, looduskeskkonna hävinemine, jätkusuutmatu metsamajandamine.	1. Säästlik ja kestlik, Ruhnu oludega ja eripäradega arvestav metsamajandamine, elanikkonna teavitamine, vajalike uuringute läbiviimine keskkonnaseisundi ümberhindamiseks. 2. Reostusele ja keskkonnohtudele reageerimise võimekuse arendamine.

8. RUHNU SAARE OLUKORD JA KIRJELDUS

Ruhnu valla tulevikusuundade määramiseks on oluline mõista, milline on valla tänane olukord ja valla elu kujundavad tendentsid. Sellest lähtuvalt on võimalik määratleda tulevikusuunad ja mõistlikud viisid eesmärkide saavutamiseks.

9.1 Asukoht ja looduslikud olud

Ruhnu saar asub Liivi lahe keskosas. Saare pindala on 1189,6 ha ning administratiivselt kuulub Ruhnu Saare maakonna koosseisu, moodustades iseseisva Ruhnu valla. Lähim mandri punkt on 37 km kaugusel asuv Kolka neem Kuramaal Lätis. Kuressaare asub Ruhnust ca 70 km kaugusel, Pärnu 96 km ja Kihnu 54 km kaugusel.

Joonis 1. Ruhnu saare asend. Allikas: Maa-amet.

Ruhnu on klindisaar, mis kuulub Balti klindi aluspõhja kivimitesse murrutatud astangute süsteemi ja on üks väheseid selle klindi äratuntavaist, silmaga nähtavaist moodustistest. Saare suurimaks siseveekoguks on Haubjerre soos suurvee aegu tekkiv järv. Ruhnu loodust on kujundanud erilised kliimaatilised ja hüdrooloogilised tingimused. Tuultel on Ruhnu saarele väga suur mõju, palju on tormipäevi, mis on Ruhnust aegade jooksul laastanud. Kliima on mereline ja mandri-Eestist mõnevõrra pehmem.

Loodusmaastikust lähtuvalt saab Ruhnu saart jagada kaheks erinevaks maastikuliseks üksuseks: saare lääneossa jääb Madal-Ruhnu: tasandikulise pinnamoega niitude ja sanglepikutega. Madal-Ruhnul paikneb 5 pärandkultuurmaastikku. Nendest üks, saare läänerannikul olev Pärsi-Holma rannaniit on suure looduskaitse väärtusega, paistes silma nii maastikuliselt kui ka liigiliselt

koosseisult. 2007. aastast on nende kaitse tagatud Ruhnu hoiuala moodustamisega. Saare idaosas paikneb Kõrg-Ruhnu luitelise metsamaastikuga.

Ruhnus on registreeritud üle 180 linnuliigi ja umbes 540 kõrgema taime liiki. Kahepaikseist ja roomajaist on Ruhnul tähnikvesilik, rohukonn, juttself-kärnkonn ehk kõre ja nastik. Imetajatest on esindatud põhja-nahkhiir, rebane, metskits (asustatud 1970. algusaastail), koduhiir, rändrott, meres hall- ja viigerhüljes.

9.2 Ajalugu

Esimest korda on Ruhnu saart kirjalikult mainitud 1341. aastal Kuramaa piiskopi Johannese kirjas, milles kinnitati saare elanike kohta käivat Rootsi õigust. Ruhnugi, nagu Eesti tervikuna, on kuulunud mitme võimu alluvusse. Peale Rootsi aega kuulus Ruhnu alates 1712. aastast Venemaa koosseisu.

Eesti ja Läti rahvusriikide tekkimisel pretendeerisid Ruhnule mõlemad. Ruhnlaste soovil liideti nende saar 1919. aastal siiski Eestiga, sest Eesti rannikul asusid ruhnlastele erilist huvi pakkuvad hülgepüügipiirkonnad. Ruhnlaste peamiseks tegevusaladeks on olnud hülgeküttimine, kalapüük ja põllumajandus, 1930. aastatel hakati ekspordiks valmistama aerupaate (neid müüdi peamiselt Rootsi). 1927. aastal hakati ruhnlastelt nõudma perekonnanime kasutamist. 1930ndatel viidi läbi maareform, mille käigus kaotati ajalooline lapisüsteem. 1939. aastal oli Ruhnus 49 talu, põllumaad oli 150 ha, peeti 278 veist, 254 siga, 311 lammast ja 160 hobust.

1944. aasta augusti alguses lahkusid ruhnlased Rootsi, saarele jäi kaks peret. Pärast sõda Kihnust, Saaremaalt ja mujalt tulnud Ruhnud uuesti asustanud eestlased tegelesid põllunduse ja kalapüügiga.

Nõukogude ajal moodustati saarel Ruhnu nimeline kolhoos, mille hilisem nimetus oli Kommunismi Majak.

1958. aastal valmis elektrijaam ja küla elektrifitseeriti, 1960. aastatel rajati Ringsu neemele sadam. 1960.–70. aastad olid Ruhnu nõukogude perioodi õitseae, elanike arv kasvas taisele üle 200. 1969. aasta novembrist lõhkus sadama, see taastati lõplikult alles 2000. aastate alguses.

Kolhoos likvideeriti 1970ndatel, misjärel elanike arv vähenes poole võrra. Ühtlasi hakkas sel ajal ka ruhnurootslaste kasutuna seisvad taluhooned lagunema ning hiljem lammutati küla korrastamise egiidi all praktiliselt kogu ajalooline hoonestus. Nõukogude ajal oli saarel ka sõjaväeosa (õhukaitseväge raadiotehniline üksus).

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi perioodil on Ruhnu püselanike arv püsinud 50-60 juures.

9.3 Ruhnu identiteet, pärandkultuur ja traditsioonid

Ruhnu saare elu on olnud aegade algusest saadik kogukondliku eluviisi suunitlusega. Saare eraldatus tingis kollektivistliku lähenemise enamuses eluvaldkondades. Nii elati saarel traditsioonilise külaseaduse järgi demokraatlikus naturaalmajanduses, mis reguleeris nii maakasutust, kui ka jahipidamist, hülgeküttimist, kalapüüki, paadiehitust ja kogukonna juhtimist. Peamine elukorralduse üksus oli talu (hiskap). Harva oli hiskap tervenisti ühe pere käes. Hiskapi ei jagatud väiksemateks tükkideks, see pärandati järgmisele põlvkonnale puutumatult ning see tähendas ühtlasi, et maad ei saanud osta ega müüa, vaid see läks käest kätte ainult pärandamise teel. Talude maa oli lappide ja ribadena laiali jagatud, nii et iga talu kasutada oli osa igaks tegevuseks sobivast maast. Selline korraldus tagas talude põhimõttelise võrdsuse. See süsteem muudeti alles 1930. aastatel talude kruntimisega.

Ruhnulased elasid põllu- ja karjapidamisest, kalapüügist ja hülgeküttimisest. Kodune põllutöö oli eeskätt naiste, merel toimetatav kalastus ja hülgeküttimine aga meeste töö. Heinateol aitasid ka mehed kaasa. Varem andsid need tegevusalad ruhnlastele kogu elatise, võimaldades pea täieliku naturaalmajanduse. Naiste talviseks tööks oli ketramine, kudumine, niplamine ja õmblemine. Eriti osavad olid nad väljaõmblemises; nende paremad rõivad on rikkalikult tikandiga kaunistatud. Mehed tegid ja parandasid paate, võrke ja kingi, punusid nõõri ning tegelesid sepise ja puutööga. Kodused tööriistad ja mööbel olid enamasti omatehtud.

Ruhnulased rääkisid ruhnu keeles – kohalikus dialektis, mis põhineb vanarootsi keelel. Ruhnlaste pulmades mängisid kohalikud pillimehed ja tantsiti kohalikke tantse. Ruhnulased olid kirikuskäija rahvas ja enne Eesti Vabariigi koolivõrguga liitumist 1920. aastal, sai kohalik noorsugu hariduse pastoraadis, kus seda jagas kirikuõpetaja.

Tänapäeval on Ruhnu hoiualal neli muinsuskaitsealust asulakohta, mis on arheoloogiamälestistena kaitse all.

Saarel asub Eesti vanim puukirik, 1644. aastast. 1912. aastal pühitseti sisse uus kirik.

Lisaks on Ruhnus 17 pärandkultuuriobjekti.

Ruhnuga on seotud kunstnikud Eerik Haamer, Ernst Kollom, Gita Teearu, Ann Jõers, Leila ja Mari Pärtelpoeg, [Külliki Järvila](#), kirjanik Aadu Hint, Ruhnu-rootsi ajaloo jäädvustajad Peeter Roosleid ja Jakob Steffensson, pastor Harry-Johannes Rein, kunstiajaloolane Sirje Simson, [kirjanik August Gailit](#). Ruhnu pärandkultuuri edasikandmisega tegeleb Karoliina Kreintaal, kes on uurinud,

noodistanud ja salvestanud Ruhnu viiulimuusikat. Kultuuri- ja kunsti elu edendavad MTÜd Ruhnu Kultuuriait ja Ruhnu Kultuuriruum.

9.4 Ruhnu kirikuelu

Vana puukirik

Ruhnu Püha Magdaleena kiriku, Eesti teadaolevalt vanima säilinud puithoone ehitust alustati 22. novembril 1643 paigas, kus seni oli seisnud kabel. Varasema pühakoha olemasolust annab tunnistust Ruhnu esimese teadaoleva vaimuliku Hans Homodti nimega klaasimaal aastast 1621 ja samuti, veelgi vanema kirikuvarana, hiliskeskajae paest ristimiskivi ning sama iidne meresõitjate kaitsepühaku Nikolause kujukese ja ladinakeelse eestpalvesooviga tornikell (mõlemad kivikirikus). Altarile kuuluv, kuid 1944. aastal Rootsi viidud puust krutsifiks on samuti 15. sajandi algusest.

Uus kirik

Ruhnu uue kiriku müürid on laotud kohapeal väljatahutud, hoolikalt valitud maakividest. Siiski ei kavandanud 1866. aastal pastoraadis sündinud Riia arhitektuuriakadeemik Otto Hoffmann 1907. aastal Ruhnu uut kirikut mitte kivi, vaid palkehitisena (projekt on arhiivis alles). Teadmata jääb, kas kiivalt oma metsa hoidvad ruhnlased pelgasid kirikuehituseks kuluvat palgikogust või lubas täiendav helde annetuse Saare- ja Muhumaa kuulsad ehitusmeistrid kohale kutsuda, nii et esimesed kivimüürid Ruhnu saare ajaloo kerkida võiksid. Vaid torn ehitati sarnaselt projektile puidust. Uus kirik pühitseti 20. juulil 1912. Jumalateenistuslik elu koondus sestpeale suuremasse kirikusse. Vanale puukirikule jäi täita pigem vaatamisväärsuse osa. Pidulikel puhkudel jätkati sellegi kasutamist pühakojana. Tänapäevani tegutseb Ruhnus väike kogudus.

9.5 Rahvastik

Kuni 1944. aastani asustasid saart peamiselt rannarootslased, pärast sõda Kihnust, Saaremaalt ja mujalt tulnud eestlased. Asustus (ainuke küla Ruhnus) paikneb saare keskel. 1710. aastal elas saarel 35 talus 293 inimest. 1842. aastal – 389 (207 meest ja 182 naist). 2000. aasta rahvaloenduse ajal elas Ruhnus 67 inimest ja 2011. aasta rahvaloenduse ajal 55.

Rahvastikuregistri andmetel oli 2021. aastal elanikkonna arvuks 176, sh nn suveruhtlased. Enamasti on elanikkonna arv kasvanud nende arvelt, kes elavad Ruhnus vaid suviti: 176-st sissekirjutust omavast isikust elab 2/3 saarel vaid suvel. Rahvastikuregistri andmete põhjal seisuga 01.01.2021 elab ühel km² keskmiselt 11,8 inimest.

Tabel 4. Rahvastiku vanuseline jaotus. Allikas: portaal.ell.ee, Rahvastikuregister.

	Lapsed 0-6	Lapsed 7-18	töoealised 19- 64	Eakad 65-...	Rahvaarv KOKKU
2021	5	15	128	28	176
2020	2	11	127	28	168
2019	2	9	122	31	164
2018	2	6	115	32	158
2017	5	7	109	30	147

Aastate lõikes ilmneb, et kõige suurem osakaal on tööealisel elanikkonnal (2021. aastal 72%), võrrelduna varasemate aastatega on laste arv vanuses 7-18 suurenemas. Ka vanemaealiste arv on püsiv (2021 aastal 16%). Statistika andmetel (stat.ee) oli 2017-2021 rahvastiku arv suurenenud 10,3% .

Loomisel on Väikesaarte püsielanike seadus, et vähendada nn piletielanike arvu, kes sooduspiletite saamiseks registreeruvad valla elanikeks vaid suveperioodiks.

Tabel 5. Ruhnu elanikkonna hariduslik ja sooline jaotus. Allikas: ESA

	Põhiharidus või madalam	Kutseharidus või kutsekeskharidus põhihariduse baasil	Keskharidus	Kutseharidus keskhariduse baasil	Kõrgharidus	Haridustase teadmata
2019						
Mehed	10	10	18	16	16	6
Naised	8	18	10	8	27	4
2020						
Mehed	10	8	16	8	17	2
Naised	9	5	12	3	30	3
2021						
Mehed	10	4	18	4	24	1
Naised	12	4	8	8	29	0

* tähelepanu tuleb pöörata asjaolule, et EAS ja Rahvastikuregistri andmed erinevad neis kasutatavate meetodikate tõttu.

Haridustasemelt nähtub, et suurima osakaaluga saare elanikest on kõrgharidusega inimesed, kellele järgnevad põhihariduse baasil kutsekeskharidusega elanikud (vt tabel 2).

Kuigi suveelanikud on saarel vaid hooajaliselt, on nende panus saare ellu endiselt suur. See kajastub eelkõige valla eelarves tulumaksu laekumise näol. Kinnistute omanikena hoiavad nad oma valdusi korras ning panustavad ka kogukonnaellu. Tihti on suveelanikud ka uute ettevõtmiste algatajad ning valda lisarahastuse toojad (projektid, sponsorid, turistid).

9.6 Tööhõive

Ruhnu saare omapära sõltub suuresti piiratud tegevusoludest, mis seab piirid ka töökohtades olemasolule. Võrrelduna nõukogude perioodiga, mil küla staatuse ja perspektiivi määratlemisel olid esmatähtsaks kohapeal paiknevad töökohad, siis tänapäeval on saanud oluliseks töökohtade kättesaadavus ka väljaspool Ruhnu saart (kaugtöö, suveruhnlaste töökohad teistes KOVides).

Praegu on saare suurimaks tööandjaks avalik sektor vallavalitsuse ja allasutuste näol (põhikool, rahvamaja, raamatukogu). Avalik sektor annab tööd 16 inimesele. Riigi alluvuses olevates asutustes/ametites (Päästeamet, PERH esmaabi, Tallinna lennujaama Kuressaare lennujaama Ruhnu lennuväli, AS Saarte Liinide sadam, Eesti Energia ja Eleringi elektrijaam, SA Rannarootsi muuseumi Ruhnu muuseum, Riigi Ilmateenistus, Ruhnu Postipunkt jne) töötab 14 inimest.

Statistikaandmete põhjal oli 2020. ja 2021. aastal vallas 2 töötut.

Ruhnus on töökohti loonud ka veel mitmed eraettevõtjad, kus on hõivatud 9 inimest. Suveperioodil kasvab tööjõuvajadus turismi- ja toidlustusettevõtetes perioodiliselt suurendades töökohtade arvu, mille täidavad tihti saare elanikud ise. Väljastpoolt saart tuleva tööjõu osakaal on väike. Põllumajandusega tegelevad saarel üks FIE ja üks MTÜ. Keskmine töötasu on alates 2012. aastast pidevalt kasvanud (vt tabel 3) ning ka brutotulu saajaid on saarele vähehaaval lisandumas.

Tabel 6. Ruhnu keskmine töötasu ja brutotulu saajad. Allikas: ESA.

	Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu, eurot		Brutotulu saajad	
	Mehed	Naised	Mehed	Naised
2021	1763,03	1519,83	30	36
2020	1509,52	1562,07	28	33
2019	1616,51	1572,77	26	33
2018	1523	1270	38	37
2017	1519,71	1210,19	35	35

9.7 Valitsemine ja haldusvõime

Ruhnu vald kuulub Saare maakonna koosseisu, olles iseseisev üksus ka pärast 2017. a haldusreformi. Seda tingib eelkõige saareline erisus ja eelarvega toimetulek. Tõmbekeskusteks on Kuressaare ja Pärnu.

Valitsemine

Ruhnu volikogusse kuulub 7 liiget. Vallavalitsus koosneb 4 liikmest, kuhu kuuluvad vallavanem ja kolm volikogu poolt kinnitatud isikut. Vallavalitsuses töötab vallasekretär ja pearaamatupidaja ning käsunduslepingutega ehitus- ja maanõunik.

Vallal on kolm hallatavat asutust: rahvamaja, põhikool ja raamatukogu, kus töötab 11 inimest.

Eelarve

Ruhnu vald ei ole võtnud oma tegevuste täitmiseks laenu ning on seni saanud hakkama oma eelarve piirides. Peamised kuluvaldkonnad valla eelarves on hariduskulud (45%) ja valitsemiskulud (30%). Oleme suutnud hoida kulude kasvu vähemalt tulude kasvuga samas rütmis, pigem oleme säilitanud rahalisi vahendeid ka investeringute tarbeks. Valla eelarve tulude maht on 5 aasta võrdluses (2017 – 2021) kasvanud kokku 33%, mis teeb aastaseks kasvuks 6,6 %. Aasta aastalt on suurenenud tulumaksu laekumine:

2017. aasta	145 288
2018. aasta	157 723
2019. aasta	164 185
2020. aasta	160 121
2021. aasta	176 154

Tulumaksu aastane kasv on olnud keskmiselt 7-8%. Tulumaksu osa valla eelarves on ca 42 %, toetuste määr 51-53%.

Ruhnu valla eelarve tulude kogumaht märkimisväärselt siiski ei kasva, mis mõjutab investeerimisvõimekust. Erinevaist toetusprogrammide investeringutoetuste saamisel oleme võimelised mingis ulatuses sellele lisama projektide omaosalust. Nii toimides on teoks saanud ka mõningad varasemad projektid – jäätmejaama ehitus, kultuuriasutuste remondid jne. Võimaluse avanedes loodame käivitada arengukavas prioriteetseteks nimetatud valdkondadega seonduvaid uusi projekte. Kuna siiani prioriteetseimaks peetud pastoraadihoone on uue koolina juba teist aastat käigus (renoveerimine lõpetati 2018.aastal), on võimalus edasi minna järgmise olulise valdkonnaga – elamufondi remondi ja ehitusega. Omafinantseerimise võimekus tuleb aga tihti sisemiste investeringute arvelt. Kui 2014. aastal oli omaosaluste maht 25 000 EUR, siis viimastel

aastatel oleme suutnud selle viia 50 000 – 60 000 euroni. Sellises mahus püüame ka järgneval neljal aastal jätkata.

Ruhnu vald kuulub järgmistesse koostööühendustesse:

- MTÜ Saarte Kalandus
- Linnade- ja Valdade Liit
- Väikesaarte Liit (MTÜ VSL)
- MTÜ Saarte Koostöökogu (LEADER)

9.8 Üldine infrastruktuur ja transport

Ruhnus oli ajalooliselt pikliku kujuga sumbküla saare keskosas, kus taluõued asetsesid lähestikku ja majade vahel kulgesid käänulised teed. 1972. aastal hävitati suurem osa vanadest taluhoonetest, mistõttu kaotas küla oma ajaloolise ilme. Nõukogude ajal ehitati mitu ühiskondlikku hoonet (elektrijaam, kolhoosikontor, rahvamaja) ja ühepereelamuid, samuti külast Ringsu sadamasse viiv tee. Külas on kool, 2 kauplust, postkontor, muuseum, raamatukogu, rahvamaja.

Elekter

Saarel on oma autonoomne elektrijaam, mis katab kohalikud vajadused. Elektrijaam toimib kombineeritult diiselküttega ning päikese- ja tuuleenergial. 2018. aastal rajati Enefit Greeni poolt terviklik taastuvenergia lahendus, väljundvõimsusega 160 kilovatti, mis on piisav kogu saare elektrivajaduse katmiseks. Ruhnu päikeseelektrijaam koosneb 600-st päikesepaneelist ning selle võimsuseks on 150 kilovatti. Lisaks päikesepaneelidele on energialahenduse osaks elektrituulik, akud ning automaatikaseadmed, mis võimaldavad süsteemi kaugjuhtimist. Päikeseelektrijaam asub Ruhnu lennuvälja läheduses.

Kütusehoidla

Saarel on valla hallatav väikesemahuline kütusehoidla. Kütus tuuakse saarele liinilaevaga Kuressaarest. Peamised tarbijad on saare elanikud ning suveruhnlased.

Vesi, kanalisatsioon

Saarel on väljaehitatud kogu saart hõlmav kanalisatsiooni- ja veetrasside võrk, mis teenindab suures osas elanikke ja avalikke asutusi. Tsentraalne vesi on saare elanikest enamusel. Kolmel majapidamisel see puudub. Teenust osutab valla osalusega AS Kuressaare Veevärk.

Teed

Saare teedevõrk koosneb peamiselt kruusakattega teedest, millest 4 km on tolmuva kattega riigiteid, avalikke teid on 21,27 km. Avalike teede korrashoiu eest vastutab vald, riigiteid haldab

Eesti Teed läbi kohaliku lepingulise teehooldaja. Teede olukord on saarel rahuldav. Vallal on eesmärgiks sõlmida erateede omanikega lepingud teede avalikuks kasutamiseks.

Sideteenused

Saarel pakuvad mobiilside teenust kõik operaatorid läbi saare idaosas asuva GSM masti 4G andmeside kaudu.

Maakasutus

Ruhnu maakasutust reguleerib Ruhnu valla üldplaneering, mille alusel on terve saar hajaasustuspiirkond¹.

Valla üldpindala on 1179,32 ha / 11,8 km² ja maakasutuse kõlvikuline jaotus on järgmine:

Haritav maa	91,82 ha
Rohumaa	235,45 ha
Metsamaa	634,52 ha
Õuema	21,12 ha
Muu maa	196,41 ha

Maakasutusest 67 % on eraomandis, 3,8 % munitsipaalomandis ja 29,5 % riigi maa².

Suurem osa maast (47%) on tagastatud Rootsi päritolu õigusjärgsetele omanikele, 37% on Eesti kodanike valduses. Ülejäänud on riigi ja koguduse käes.

Suur on rootslastest omanike osakaal. Suhtlust ruhnurootslastega raskendab vähene keeleoskus, keerukad pärandamisprotsessid ning omanike kaugus Ruhnust.

9.9 Kinnisvara ja elamispiinnad

Saare kinnistutest üle 60% on tagastatud endistele ruhnlastele. Kuna pärimisprotsessid on keerulised, siis on paljud kinnistud jäänud hooldamata ning vallal on keeruline nendega midagi ette võtta.

Majapidamisi on saarel kokku 54, neist 5 on Ruhnu valla omandis, mille korrashoidu ja kasutamist korraldab vald. Kogu valla käsutuses olev elamufond on täna kasutuses. Kavas on ehitada kaks elamut, et lahendada eelkõige vajalike spetsialistide majutusprobleeme.

9.10 Jäätmemajandus ja keskkonnahoid.

Arvestuslikult on Ruhnu elanike olmejäätmete aastatoodang kokku 7 tonni, koos sadama ja turistide poolt tekitatud jäätmetega 15 tonni. Jäätmejaama edasised arengud näevad ette jäätmete

liigiti kogumise tõhustamist ja liigiti ärasaatmist. Kavas on uuendada jäätmejaama tehnikaparki, rajada jäätmejaama varjualune segaolme-ning pakendijäätmede ladustamiseks ning ehitada varjualused küla vahel liigiti kogutavate jäätmete prügikastidele ja konteineritele.

Surve saare keskkonnale on kasvav tänu turismimajanduse suunas tehtud parendustele – Ringsu sadam mahutab tänu laiendusele kaks korda rohkem jahte ja muid aluseid; saar on populaarne väljasõidukoht lätlastele (jahtlaev Palsa, suured kaatrid); regulaarne laevaühendus tagab enam-vähem püsiva turistide külastatavuse; toimiv väike lennuväli tagab sobivate ilmastikuolude puhul liinilendude ja eralendude toimumise.

Riiklikult olulise tähtsusega on enamust Ruhnu saarest hõlmava kaitseala (Natura 2000 ala) säästmine inimtegevuse mõjust ning muinsuskaitse alla oleva Ruhnu küla heakord.^[1]

9.11 Transport

Ruhnu saare eripära tuleneb eelkõige tema asukohast Liivi lahes, asudes kaugel mandrist ja teistest saartest. Saare lõunaosas paikneb Ringsu sadam ja selle vahetus naabruses lennuväli. Kuni 2005. aastani oli Ruhnu saare liikluskorraldus üles ehitatud peamiselt aastaringsele lennuliiklusele, mida suvekuudel toetas laev mõne reisiga kuus. Talveperioodil (1. oktoobrist 30. aprillini) teenindab Pärnu-Ruhnu-Kuressaare liine väikelennuk ja suveperioodil (1. maist 31. oktoobrini) riigile kuuluv kiirkatamaraan Runö. 2015 aastal soetas vald saarele uue 9 kohalise väikebussi, mis pakub reisijateveo teenust nii elanikele kui saare külalistele.

a) Meretransport

Regulaarne laevaühendus mandriga on Ruhnul toiminud erineva regulaarsusega alates 2006. aastast. 2005–2008 sõitis Ruhnu ja mandri vahel reisilaev Aegna, erinevatel aegadel mootorlaevad Arabella ja Lili ning parvlaev Amalie. Aastast 2012 sõidab Ruhnust Roomassaarde, Pärnusse ja Munalaidu kiirkatamaraan Runö.

2018. aasta reisijateveo statistika: Runöga saabus 6535 inimest, laev Palsaga Lätist 666 inimest ja erakasutuses olevate veesõidukitega turiste 2998. Runö reisijate hulgas oli kohalikke elanikke ca 20%.

2019. aasta reisijateveo statistika: Runöga saabus 6326 inimest, laev Palsaga Lätist 590 inimest ja erakasutuses olevate veesõidukitega turiste 2690. Runö reisijate hulgas oli kohalikke elanikke ca 20%.

2020. aasta reisijateveo statistika: Runöga saabus 7314 inimest, laev Palsaga Lätist 845 inimest ja erakasutuses olevate veesõidukitega turiste 3069. Runö reisijate hulgas oli kohalikke elanikke ca 20%.

2021. aasta reisijateveo statistika: Runõga saabus 8493 inimest, laev Palsaga Lätist 1230 inimest ja erakasutuses olevate veesõidukitega turiste 3219. Runõ reisijate hulgas oli kohalikke elanikke ca 20%.

Tabel 7. Laevaliinide marsruudid Ruhnu saarele

Marsruut	Vahemaa	Sõiduaeg erinevatel alustel Runõ sõiduaeg	Läbitavad mereosad
Pärnu–Ringsu	102 km	3-6,5 h 3 h 10 min	Pärnu jõe kanal, Pärnu laht, Liivi laht
Munalaid–Ringsu	76 km	2-5,5 h 2 h 45 min	Kihnu väin, Liivi laht
Roomassaare–Ringsu	70 km	2-5,5 h 2 h 10 min	Roomassaare kanal, Liivi laht

a) Õhutransport

2006. aastast teenindas liine Saksa lennuettevõtte Luftverkehr Friesland Harle 8-kohalisel lennukil Britten-Norman Bn2 Islander. Aastast 2019 teenindab lennuliine OÜ Diamond Sky lennukiga Britten-Norman Bn2 Islander.

Aastas on lennureisijaid keskmiselt 1350. Turistide osakaal talvisel perioodil on marginaalne. Suvekuudel kasutavad lennuvälja väikelennukid hobi-ja tšarterlendudeks. Lennuvälja aktiivsemat kasutamist piiravad pinnaskatteraja amortiseerunud seisukord, lennuraja pikkus, piirdeaia puudumine ja lendamine toimub üksnes visuaallennu reeglite kohaselt.

Tabel 8. Lennuliinide marsruudid Ruhnu saarele

Marsuut	Vahemaa	Sõiduaeg
Pärnu- Ruhnu	96	33 min
Kuressaare- Ruhnu	70	23 min

9.12 Majanduslikud olud, ettevõtlus ja töökohad

Ruhnu vallas on peamiseks tegevusalaks turismimajandus ning saarel on 9 majutusasutust. Aastast 2007 tegeletakse Ruhnu saarel taas kutselise kalapüügiga ning saarel on kolm kutselist kalurit. Lisaks kalapüügile taastati 2014. aastal saartel sh Ruhnus õigus pidada hülgejahti.

Saarel tegeletakse loomakasvatusega, Ruhnus on ligi 60 Eesti maakarja tõugu veist, kes hooldavad saare läänepoolset rannaniitu ning ca 100 lammast. Koduloomadest peetakse veel kanu ning mesilasi. Juur- ja köögivilja kasvatakse peamiselt oma tarbeks ja kooli varustamiseks.

Tabel 9. Statistilise profiili majandusüksuste ja ettevõtte arv Ruhnus 2017-2021 lõikes.

Allikas Stat.ee.

	Maj. üksuste arv	FIE	OÜ	MTÜ
2017	20	8	4	8
2018	20	8	4	8
2019	22	9	6	7
2020	23	8	8	7
2021	26	9	9	8

Ruhnus moodustavad suurema osakaalu FIE-d, 2017. aastal on FIE-de osakaal majandusüksustest 40%, mis annab tõestust pigem sellest, et saare elanik on sunnitud endale sobiva töökoha ise looma. Saarel on tunnetatav osakaal ka MTÜ-del (8). Enamasti on tegemist valdkondlikule ja/või kogukondlikule arengule suunatud ühendustega.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Ruhnu saarel tegutses 2021. aastal 26 ettevõtet, millest põllumajandusega tegeleb 3 ettevõtet; kutselisi kalureid on 3; veise- ja lambakasvatuse ning loomasöödade varumisega on seotud 5 majandusüksust; majutuse ja turismiga seotud ettevõtteid on 9; tootlustamisega tegelevaid ettevõtteid on 5; giiditeenust pakub 1 ettevõtte; ehitusettevõtteid on 1.

Saarel on 2 kauplust ja Eesti Posti Ruhnu frantsiisikontor.

9.13 Metsa majandamine

Enamus metsamassiive on riigimetsamaad ja neid haldab Saaremaa metskonna Kuressaare metskond. Ruhnu hoiuala pindala on 848,7 ha. (71,32 % saare pindalast), mis algab küla piiridest ja ümbritseb seda.

Eravaldues olevate metsaalade majandamine on kohatine. RMK ei tegele Ruhnu saarel aktiivselt metsa hooldamisega. Kohalik elanik saab RMK metsast tarbepuitu Keskkonnaameti heakskiidul ühe langi pealt. RMK metsateed vajavad trassiraiet tuleohutuse seisukohast lähtudes suuremate päästemasinatega liikumiseks. Vaja on rajada koostöös RMK-ga avalik telkimisala.

9.14 Puhkemajandus ja turism

Saareline eraldatus ning kultuuriline eripära (ruhnurootslaste ajalugu) on soodustanud senisest enam Ruhnus just turismimajanduse arengut. Viimastel aastatel on saare turism kerkimas tõusvas joones. Saare külastajad on peamiselt eestlased, järjest enam käib saarel lätlaste jahtlaev Palsa ühepäevastel turismireisidel.

Ruhnu saarel on 9 majutusasutust, mis paiknevad saare keskel olevas ainsas külas. Limo rannas asub lisaks rendisaun, mis pakub samuti majutusteenust (vt tabel 6).

Tabel 10. Ruhnu saare majutusasutused 2019 Allikas Ruhnu valla koduleht

Ettevõtte nimetus	Asukoht	Teenused	Kohtade arv
OÜ Liise Talu Ruhnu Saarel	Kase talu, Ruhnu küla	Majutus, toitlustus, kauplus, saun, pesupesemine	43
	Liise talu, Ruhnu küla		
Limo saun	Limo rand	majutus ja saun	10
Buldersi turismitalu	Buldersi talu, Ruhnu küla	Majutus, toitlustus, telkimine, saun, jalgrattalaenus, ekskursioonid, talumuuseum, kalapüük, transport	27
Lääne-Bullersi turismitalu	Bullers-Gita talu, Ruhnu küla	Majutus	5
Tiigi turismitalu	Tiigi talu, Ruhnu küla	Telkimine, majutus, saun	23
Ruhnu Puhkemaja	Brus talu, Ruhnu küla	Majutus	6
Kardoni talu	Kardoni talu, Ruhnu küla	Majutus	4
Ruhnu puhkemaja Nybon	Nybon talu, Ruhnu küla	Majutus, ratta rent, toitlustus	8
Puhkemajad Ruhnu saarel	Antsu talu, Ruhnu küla	Majutus, toitlustus	12

Koostamisel on Ruhnu valla turismiarengukava. Eesmärgiks on puhkealade, supluskohtade, matkaradade ja linnuvaatlustorni väljaarendamine.

9.15 Haridus, kultuur ja kodanikualgatus

Ruhnus on asunud kool alates 1852. aastast. Praegu koolimajana kasutusel olev koguduse kirikla ehitati 1875. aastal, mis andis rannarootslaste kogukonna koolina kuni 1944. aastani haridust rootsi ja ruhnu keeles. Kool on sõjajärgsel perioodil toiminud muutuste tuules, olles 3- 4-, 6- ja 7- klassiline ning on olnud isegi õpilaste puudumise tõttu ühe õppeaasta suletud.

1987.a muudeti 3- klassiline algkool 8- klassiliseks ja 1988.a 9- klassiliseks. Ruhnu Põhikooli nime kannab kool 1. septembrist 1990. Ruhnu saarel on koolil väga oluline roll, andes nii kooliharidust kui olles ühtlasi saare süda. Koolis õpetab 7 õpetajat ning kool tegutseb liitklasside põhimõttel.

Tabel 11. Õpilaste arv Ruhnu koolis aastatel 2015 - 2021

õ/a	1.kl	2. kl	3. kl	4. kl	5. kl	6. kl	7. kl	8.kl	9. kl	KOKKU
2015/16	1	3	1	1	2	0	0	2	1	11
2016/17	0	1	3	1	1	2	0	0	2	10
2017/18	0	0	1	3	1	1	2	0	0	8
2018/19	1	0	0	1	3	1	1	2	0	9
2019/20	0	0	0	0	1	2	1	3	1	9
2020/21	1	0	2	1	1	1	2	1	3	12
2021/22	0	0	1	2	1	1	1	2	1	9

Noorsootöö

Ruhnust lahkunud gümnaasiumiealised noored käivad saarel peamiselt koolivaheaegadel. Organiseeruvad ise, korraldavad suviseid üritusi ja kasutavad spordiplatse. Töötavad käsitööringid.

Sport

Kooli juures paikneb väljak, kus saab mängida nii jalg- kui võrkpalli. Saarel on täna võimalik harrastada vaid väljas tehtavaid spordialasid, kuna hetkel puuduvad sisetegevusteks ruumid.

Rahvamaja

Ruhnu Rahvamaja on ehitatud elanike endi initsiatiivil saarerahva kooskäimise kohaks. Ruumide remondi käigus on parendatud köögi tingimusi, II korrusele ehitati duširuum. Lammutati vana kuur ja ehitati majandushoone koos kahe WC-ga.

Rahvamaja pakub võimalusi vaba aja sisustamiseks, seltsi- huvitegevuseks. Ruhnu Vallavalitsus on kehtestanud rahvamaja tasuliste teenuste hinnakirja, mis võimaldab tegevuskulude katteks teenida omatulu. Rahvamaja korraldab erinevaid üritusi, koos tähistatakse tähtpäevi jne.

Rahvamaja juhataja kohustuste hulka kuulub ka raamatukogu hoones asuva käsitöötoa töö

korraldamine. Suurenenud on noortetöö osakaal rahvamaja töös. Lapsed kasutavad maja peale kooli oma huvialadega tegelemiseks. Keskmiselt kord kuus toimuvad kogu saarerahva ühisüritused. Lisaks ilmestavad Ruhnu kultuurielu sportliku loomuga Kihnu - Ruhnu mängud ning 2015. aasta augustis esmakordselt toimunud eraalgatuslik kultuurifestival RuhnuRahu, millest on kujunenud iga-aastane suvise hooajalõpu kultuurisündmus.

Raamatukogu

Raamatukogust saab laenutada kirjandust. Raamatukoguga samas majas asub avalik internetipunkt ja kõrvalruumis käsitöötuba. Lisaks saab kasutada WiFi't³.

Muuseum

Ruhnu Muuseum asutati 1990. aastal, praegune püsiekspositsioon avati 1998. Ekspositsiooni moodustavad umbes kolmsada ruhnlastele kuulunud töö- ja tarbeeset ning kaheteistkümnelt stendil fotod ja tekstid saare ajaloo ja looduse kohta. Taastamisel on ajalooline Korsi talu, mis on Eestis ainulaadne oma vundamendita pikihoone ja küürkatuse poolest⁴. Muuseumi külastab aastas keskmiselt 1500 külastajat.

MTÜ Ruhnu KultuuriAit

Ruhnu KultuuriAit tegutseb pikaajalise rendilepingu alusel Ruhnu vallale kuuluval Randoja kinnistul. Sadama läheduses asuval maatükil on hetkel kaks hoonet. Randoja kinnistul asuv ait on ajutiselt kasutusele võetud käsitööateljeena, kus kootakse kangast ja tegeletakse käsitööga, eksponeeritakse ja tutvustatakse ruhnu rahvarõivaid, korraldatakse õpitubasid ja näituseid ning müüakse käsitöönameeneid. Merepäästejaama hoone on kasutusele võetud näituse-, kontserdi- ja teatrisaalina.

Merepäästejaama hoone on renoveeritud, kasutusele võetud näituse-, kontserdi-, teatrisaali ja muude ürituste toimumise paigana.

Planeeritavas keskuses tegeletakse külaelu edendamise, kohalike traditsioonide loomise ja hoidmisega ning kultuuriürituste korraldamisega. Keskuses asuvad loomeinimeste ateljeepinnad, mida saavad kasutada kohalikud ja välismaa kunstnikud, kirjanikud, muusikud jne. segamatuks loometööks ka turismihooajavälisel ajal. Tegevuste suunamiseks on koostatud arengudokument.

MTÜ soovib arendada oma tegevust selles suunas, et suudetaks pakkuda atraktiivseid ateljeepindu loomeinimestele (kunstiresidentuur), seda ka turismihooajavälisel ajal. Samuti oleme pakkunud

---

³ Ruhnu valla koduleht

⁴ Ruhnu Muuseumi koduleht

ruumide kasutust kaugtöö tegijatele. Suvekontori teenust arendame edasi koostöös Ruhnu Rahu korraldajaga.

MTÜ Ruhnu Kultuuriruum

Projektide toel on soetatud puidutöomasinad pakkumaks tegevust kohalikele elanikele. Korraldatud on mitmeid kultuuriüritusi. Kavas on koostöös vallavalitsusega koondada tootmine ühtsesse tööstuskompleksi, anda välja trükiseid. Korraldatakse käsitöö- ja kunstikursuseid.

Kodanikuühendused

Saare elanikud on tänu saarelisele omapärale kokkuhoidev kogukond. Saare elu-oluga on tihedasti seotud ka väljaspool saart elavad nn mandri- ja suveruhnlased, kes aitavad oma nõu ja jõuga kaasa saare elukorraldusele. Ruhnu vallal on olemas ka kontakte põlisruhnlaste järeltulijatega, kellest enamus elavad Rootsi Kuningriigis. Saarel tegutsevad mitmed mittetulundusühingud, millede tegutsemiseesmärkideks on saare kogukondliku elu korraldamine ja sellele kaasaaitamine.

Ruhnus tegutsevad järgmised mittetulundusühingud:

- MTÜ Ruhnu Jahtklubi (7-8 liiget) - põhitegevuseks on merelise kultuuri edendamine, võimalus tuua juurde uusi tegevusi sh õppusi jm.
- MTÜ Ruhnu Kultuuriait (4 liiget)
- MTÜ Ruhnu Kultuuriruum
- Kaitseliidu Saaremaa maleva Ruhnu rühm (8 liiget)
- MTÜ Saaremaa Merepääste Selts Ruhnu SAR (8 liiget)
- EELK Ruhnu Püha Magdaleena kogudus (22 liiget)
- MTÜ Ruhnu Rannaniit
- MTÜ Ruhnu Vabatahtlik Päästeselts

9.16 Avalik kord ja turvalisus

Saareline eripära ning kaugus mandrist ja teistest saartest paneb saare turvalisusele rohkem nõudeid, eriti mis puudutab pääste- ja meditsiiniteenuseid.

Erakorraline meditsiin

Saarel on abi osutamiseks nii väljaõppinud inimesed kui Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH) juhendamisel Erakorralise Abi Brigaad, pakkudes vajadusel esmaabi videosilla kaudu. Kiirabibrigaadide kasutuses on 2 kiirabiautot.

Erakorralistel juhtudel saabub reanimobiilibrigaad saarele helikopteriga Tallinnast. Kannatanuid on võimalik saarelt evakueerida Saaremaa Vabatahtliku Merepäästeseltsi Ruhnu SAR kaatriga ja PPA kaatriga Kuressaarest. Vallamajas on olemas PERH tuba, mis vajab laiendamist.

Korrakaitse

Kuritegevuse tase on ülimadal. Hea on koostöö Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri Kuressaare jaoskonnaga, kes külastavad regulaarselt saart ja nõustavad vajadusel elanikke.

Pääste

Merepääste päästevahendiks on MTÜ Saaremaa Vabatahtliku Merepäästeseltsi, Ruhnu Vallavalitsuse ja Väikesaarte Programmiga koostöös ja rahastamisel ehitatud Ruhnu SAR kaasaegne kaater. Saarel on üks kutseline päästja, keda toetavad vastava väljaõppe saanud vabatahtlikud. Kutselisel päästjal on kasutada kaks kaasaegset tuletõrjemasinat ja vabatahtlikel lisaks üks paakauto. Regulaarselt toimuvad päästeharjutused.

9.17 Sotsiaalne kaitse, tervishoid ja avalikud teenused

Arengukava koostamise ajal on valla sotsiaaltöötaja vaatluse all 4 inimest, kes vajavad aeg-ajalt kõrvalist abi. Peamised on söögi koju viimine ja väiksemad hooldustööd. Tulevikus kasvab hooldust vajavate inimeste hulk, kuna saare elanikkond on vananev ning pensionäride arv on suurenemas. Toimetulekutoetust saavaid elanikke saarel ei ole. Samuti ei osutata saarel erihooldusteenust erivajadustega inimestele, kuna neid aastaringelt saarel ei ela.

Vald maksab järgmisi toetusi:

- Eelkooliealistele lastele lastehoiutoetus 64 € kuus .
- Gümnaasiumites õppivate Ruhnu õpilaste koolitoetus on 64 € kuus.
- Kõrgkooli statsionaarses õppes õppivate tudengite õpitoetus 40 € kuus.
- Sünnitoetus 320 €
- Matuse toetus 250 €
- Kolimistoetus neile, kes tulevad valla heaks tööle nn õpetaja 60 €

Avalike teenuste korraldamise eest vastutab omavalitsus. Vallamaja asub hea ligipääsuga kohas, kuid selle ruumid ei ole efektiivses kasutuses. Valminud on vallamaja/spordihoone eskiisprojekt, kus on ühendatud otsaseina kaudu vallamaja ja spordihoone, mis annab kompleksile maksimaalse kasutuse. Eskiisprojekti kohaselt on hoonesse lisaks vallamaja funktsioonile kavandatud kaugtöö kabinetid ning PERH-i töötajatele elu- ja olmeruumid.

9. Arengukava täitmine 2019-2021

Olulisemad tulemused, mis saavutati 2019-2021 arengukava täitmisel:

- On osaletud turismimessidel Riias ja Tallinnas.
- Ruhnu lisatranspordi laevale rahastuse leidmine.
- Liivaaugu munitsipaalhoonele kolmanda korteri väljaehitamine.
- Tänavavalgustuse uuendamine, uued Led lahendused ja ühtne valgustite juhtimine.
- Kogukonna multifunktsionaalse spordiplatsi rajamine koolimaja juurde.
- Puukuuride/panipaikade ehitamine neljale munitsipaalmaajale.
- Piiri 2 ja Liivaugu korter 3 munitsipaalmaajale köögimööbli soetamine.
- Madalseikluspargi rajamine koolimaja juurde.
- Rahvamaja möbleerimis-ja remonttööd.
- Laululava renoveerimine.
- Piiri 2 maja renoveerimine.
- Vee ja kanalisatsioonitrassi pikendamine Tööstuse, Töökoja ja Roostiku kinnistutele.

10. SWOT analüüs

Käesolevas peatükis kasutatud SWOT metoodika võtab vaatluse alla Ruhnu valla tugevused ja nõrkused ning kajastab peamisi väliseid võimalusi ja ohte. Sisemiste tugevuste ja väliste võimaluste analüüsist tulenevad strateegia peaeesmärgid.

11.1 Tugevused

INIMESED

- Aktiivsed ja tegutsemisvalmis elanikud, kes soovivad panustada Ruhnu arengusse. Vallas tegutseb mitu mittetulundusühingut ja vabatahtlikud päästeseltsid.
- Vallas on väljakujunenud ettevõtlusalad.
- Tugev „suveruhnlaste“ kogukond nii Eestis kui Rootsis.
- Inimestel on olemas vajalikud teadmised ja oskused toimetulekuks saarelise eluga.

ELUKESKKOND

- Korras kanalisatsioon ja tsentraalvee võrgustik.
- Küla läbiv maantee on kõva kattega.
- Vallal on olemas pooleliolevad objektid, kus on võimalik luua tingimused ettevõtluse arendamiseks.
- Eraldi vallaks olemine võimaldab probleemidele operatiivselt läheneda ja neid kiiresti lahendada.
- Toimiv kaasaegne sadam.
- Toimiv lennuväli.

ETTEVÕTLUS/ TEENUSED

- Saare võimalusi arvestav ettevõtlus: kauplused, turismitalud, toidlustus, kalurid, põllumajandus jne.
- Toimib Ruhnu oma OTT st köögivili, liha jm OTSE TOOTJALT TARBIJALE.
- Riigi poolt loodud töökohad.
- Toimivad kogukonnateenused: transport, pesumaja, prügivedu, heakord.

TRANSPORT

- Regulaarne transpordiühendus mandriga.
- Vastavalt hooajale korraldatud laeva- ja lennuliiklus.
- KOV poolt korraldatud küla ja sadama/ lennujaama vaheline transport.

LOODUS

- Inimeste kõrge teadlikkus puhtast loodusest.
- Haruldased linnu-, putuka- ja taimeliigid.
- Ainulaadsed lited, rannaniidud, looduskooslused.
- Soodne kliima (pikk sügis, mis võimaldab pikendada turismihooaega).
- Piisavalt kala ja loodusande.
- Mineraalvee leiuala.
- Tarbepuitu on võimalik saada oma saarelt.

TURVALISUS

- Saarel on olemas sõltumatu elektrienergia
- Kuritegevus puudub.
- Olemas on erakorralise esmaabi brigaad koos varustusega.
- Olemas on Päästeameti depoo koos esmase varustusega.
- Olemas on vabatahtlik merepääste rühm ja kaasaegne päästekaater ning varustus.
- Tegutseb Kaitseliidu rühm.
- Tuntav on omaalgatuslik naabrivalve.
- Turvaline liikluskorraldus, kuna saarel on vähe autosid.

HARIDUS/ KULTUUR

- Väljakujunenud traditsioonilised sündmused (suvelaht, regatt, küla talgud, lipupüha, RuhnuRahu festival jne).
- Olemas on tegutsev rahvamaja ja raamatukogu.
- Lapsed saavad kaasaegses ja hubases kodukoha koolis alg- ja põhihariduse.
- Tegutsevad kodanikuühendused saare hüvanguks.
- Olemas on pärandkultuuri tutvustav Korsi talumuuseumi kompleks (ruhnurootsi pärand).

- Kultuuriväärtuslikud objektid (tegutseva kogudusega uus ja vana Ruhnu kirik, Ruhnu tuletorn jm.).

11.2 Nõrkused

- Väike elanike arv.
- Mitteaktiivsed kogukonna liikmed.
- Eestvedajate vähesed oskused kaasata erinevaid huvigruppe.
- Vähene atraktiivsus võimalike uute elanike jaoks.
- Puuduvad elukohad ja kaasaegsed elutingimused kogukonnale oluliste töötajate tarbeks.
- Kõrge lisandväärtusega töökohtade puudus.
- Noorte perede, laste ja õpilaste arvu vähesus
- Noored lahkuvad saarelt ja ei näe motivatsiooni tagasi tulla.
- Saarel ei ole ettevõtluse arendamiseks piisavalt väljaehitatud hooneid.
- Saare eraldatuse tõttu asub ettevõtjate jaoks turg kaugel ja transport ei ole piisavalt usaldusväärne.
- Metsamajandamine pole süsteemne, puudub selge nägemus.
- Turism on domineeriv majandusharu, mistõttu majandusharu ebaõnnest tingitud kahjulik mõju avaldab mõju kogu valla toimetulekule.
- Päästevõimekus on liigselt ühe tegija keskne (kui inimene saarelt ära pole asendajat).
- Spordi harrastamiseks puuduvad siseruumid.

11.3 Võimalused

- Valla loodusvarade ning põllumajanduse, metsanduse, kalanduse ja jahinduse saaduste kohapealne väärimine ja töötlemine, mis arendaks kohapealset ettevõtlust ning säilitaks ja looks valda uusi töökohti.
- Luua kindlad koostöösuhted Eesti ja Läti turismimajandusorganisatsioonide ja -ettevõtetega.
- Luua võimalused aktiivseks puhkuse veetmiseks.
- Kaasata Ruhnu - Rootsi kogukonda senisest enam saare arendustegevustesse.
- Luua koostöövõimalused teiste külakoolidega – õpilasvahetus, ühised tunnid, ekskursioonid.
- Luua koostöösidemed Eesti ülikoolidega – saar kui õppeasutuste praktikabaas.
- Mandriruhnlaste oskuste ja initsiatiivi kasutamine. Valla mittepüsielanikes peituv potentsiaal valla arendamiseks ja elukeskkonna parandamiseks on vähe kasutatud. Toetada tekkivaid initsiatiive.
- Seotum ja tulemusrikkam osalemine väikesaarte koostöös ja oma hääle võimekam esindamine läbi kõneisikute.
- Tihe koostöösuhe teiste omavalitsuste ja riigiasutustega.
- Saare pärandkultuuri võimaluste kasutamine ja sidustamine kohaliku elulaadiga.

- Rahvusvahelise koostöö arendamine (sõprusvald).
- Luua võimalus Lätist laevaliini avamiseks suvisel hooajal.
- Euroopa Liidu toetusfondide ja Eesti projektitoetuste kasutamine saare elu korraldamiseks.
- Uutele tulijatele värava avamine, sealhulgas esmase elukoha pakkumine valla poolt.
- Suurem kinnistuomanike kaasamine Ruhnu arendustegevusse läbi kontaktide loomise ja hoidmise.

11.4 Ohud

- Valla elanikkonna vähenemine ja vananemine.
- Riigi poliitika kujundamisel saarelise eripäraga mitte arvestamine.

11. Tegevuskava

Tegevuskava on arengukava osa Lisa 1 näol.